

GIỚI THIỆU SÁCH

TỔ CHỨC XỨ, HỌ ĐẠO CÔNG GIÁO Ở VIỆT NAM - LỊCH SỬ, HIỆN TẠI VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA

Tác giả: *Nguyễn Hồng Dương*
Nxb. KHXH, 2011, 323 tr.

Nghiên cứu về Công giáo ở Việt Nam không thể không nhắc đến tổ chức xứ, họ đạo, bởi tổ chức này có vai trò quan trọng, góp phần vào sự thành công của quá trình hình thành và phát triển Giáo hội Công giáo Việt Nam. Đã có không ít những tài liệu nghiên cứu về chủ đề này, tuy nhiên, tài liệu nghiên cứu một cách có hệ thống, chi tiết và toàn diện nhất là cuốn *Tổ chức xứ, họ đạo Công giáo ở Việt Nam lịch sử - hiện tại và những vấn đề đặt ra* của PGS.TS Nguyễn Hồng Dương. Đây là công trình mà tác giả đã dày công tìm tòi, nghiên cứu để chất lọc ra những nét cơ bản và đặc trưng nhất của tổ chức xứ, họ đạo trên cả ba miền của đất nước, đưa ra những nhận định sắc bén về sự hình thành cũng như phát triển của tổ chức xứ, họ đạo Công giáo ở Việt Nam, đồng thời, dự báo xu thế phát triển của tổ chức này trong giai đoạn hiện nay.

Với 5 chương của cuốn sách, tác giả đã trình bày khá đầy đủ về xứ họ đạo, tổ chức xứ, họ đạo và vai trò của tổ chức này trong đời sống đạo của người Công giáo Việt Nam. Từ cách trình bày logic, khoa học đến những lời bình sắc nét kết hợp với những bảng biểu chi tiết, có thể nhận thấy được sự vận động và biến đổi của tổ chức xứ, họ đạo Công giáo trong lịch sử cũng như trong thời hiện tại.

Chương 1, tác giả trình bày về *Quá trình hình thành xứ, họ đạo và tổ chức xứ, họ đạo Công giáo trong lịch sử*. Trong chương này, tác giả đã làm rõ khái niệm xứ, họ đạo của cả ba miền Bắc, Trung, Nam với những chức danh, chức việc cụ thể theo từng miền khác nhau mà có cách gọi khác nhau, từ thế kỉ XVII ở Bắc Bộ và thế kỉ XX ở Nam Bộ và nhất là vùng đồng bào dân tộc thiểu số ở Tây Nguyên. Mỗi một vùng, miền, tác giả đều đưa ra từng trường hợp cụ thể, đồng thời đều có lập bảng, biểu thống kê với số liệu có độ tin cậy cao để minh chứng cho lịch sử hình thành xứ, họ đạo Công giáo ở Việt Nam.

Làng Công giáo ở Bắc Bộ là một điểm nhấn khi nghiên cứu về tổ chức xứ, họ đạo Công giáo - *tổ chức Giáo hội Công giáo cơ sở* trong lịch sử. Bởi, làng Công giáo chỉ được khảo tả rõ nét khi đó là một loại hình của làng Bắc Bộ - một nét độc đáo của làng vùng đồng bằng Bắc Bộ. Còn ở Miền Nam, tỉnh làng đã giảm hẳn, thậm chí không có bóng dáng của làng Công giáo ở Nam Bộ. Đứng với tên gọi *Quá trình hình thành, những đặc trưng của làng Công giáo và sự chuyển hướng của làng Công giáo*, trong *Chương 2*, tác giả trình bày một cách tổng quát nhất về các giai đoạn hình thành của làng Công giáo trong lịch sử cũng như sự chuyển mình của làng Công giáo trong giai đoạn hiện nay. Từ cách phân loại về giai đoạn hình thành của làng Công giáo vùng đồng bằng Bắc Bộ (từ khởi nguyên cho đến 1862 và từ 1862 đến 1954), tác giả đã nêu bật 5 đặc trưng cơ bản nhất của làng Công giáo - một loại hình làng mới trong làng xã Việt Nam. Đặc trưng nổi trội nhất, đó là *sinh hoạt tôn giáo* của làng Công giáo, đồng thời, đặc trưng này còn là điều kiện cơ bản để xác

định đó là một *làng Công giáo*. Bên cạnh đó, còn là các đặc trưng về thiết chế, về kinh tế (chủ yếu là ruộng công - đạo điền), về chính trị và về hương ước làng Công giáo. Từ quá trình khảo sát thực địa để nhận định về sự chuyển hướng của làng Công giáo, tác giả phân tích 3 giai đoạn chuyển hướng rõ rệt của làng Công giáo: Giai đoạn chuyển hướng Giáo hội cơ sở về căn bản từ 1954 đến 1960; Giai đoạn chuyển hướng từ 1961-1980, với phong trào hợp tác hóa nông nghiệp, xây dựng nông thôn mới tại các làng Công giáo; Giai đoạn từ 1980 đến nay, với sứ mệnh "Sống Phúc Âm giữa lòng dân tộc để phục vụ hạnh phúc của đồng bào" mà Thư chung 1980 đã khẳng định.

Chương 3: Tổ chức xứ, họ đạo Công giáo hiện nay, là chương đúc kết những nghiên cứu của tác giả, kết hợp với tư liệu điển đã, so sánh để đưa ra nhận định về việc *tái cấu trúc của tổ chức xứ, họ đạo Công giáo ở Việt Nam* hiện nay và vai trò của các tổ chức hội đoàn Công giáo. Để chứng minh cho việc tái cấu trúc của tổ chức xứ, họ đạo tại ba miền, tác giả đều có đưa ra những dẫn chứng sát thực, như tại Miền Bắc, với Giáo phận Phát Diệm - một giáo phận có đông giáo dân, và Giáo phận Hải Phòng - một bước đột phá trong sự đổi mới với cuốn *Lễ luật họ đạo*; Miền Trung với Giáo xứ chính tòa Phú Cam; Miền Nam với Tổng Giáo phận Thành phố Hồ Chí Minh - nơi đi đầu trong việc chuẩn hóa tổ chức xứ, họ đạo, từ việc thống nhất tên gọi, đến cơ cấu, quyền hạn, và chức năng của Tổng Giáo phận. Qua cách trình bày cô đọng, xúc tích và qua các bảng thống kê số liệu về các tổ chức hội đoàn Công giáo, tác giả cho thấy sự đa dạng về hình thức tổ chức và phức tạp về hoạt động của các tổ chức hội đoàn Công giáo hiện nay.

Chương 4: Đời sống đạo trong xứ, họ đạo/làng Công giáo, tác giả trình bày toàn cảnh về sự phong phú và đa dạng của đời sống đạo trong xứ, họ đạo/làng Công giáo. Với cách chọn trường hợp dòng Đa Minh làm nghiên cứu điển hình, tác giả đã làm toát lên đời sống đạo ở làng Công giáo. Bởi, ngoài việc thực hành nghi lễ theo quy định chung của Giáo hội Rôma, dòng Đa Minh còn thực hiện những nghi lễ mang tính đặc thù, có thể kể đến 3 nội dung chính: Việc thực hiện các phép Bí tích; Việc phụng tự; Việc tổ chức các hình thức thánh lễ trọng thể. Bên cạnh đó, tác giả còn trình bày về sự hội nhập văn hóa Công giáo với văn hóa cổ truyền của người Việt được thể hiện qua các phong tục như: Tục đón Tết Nguyên đán, tục thờ thần (bao gồm thờ Mẫu, thờ Thánh, thờ Thần), và phong tục thờ cúng tổ tiên.

Đi từ lịch sử hình thành đến sự phát triển và tới việc tái cấu trúc của tổ chức xứ, họ đạo Công giáo Việt Nam, tác giả đã nêu *Một số vấn đề đặt ra với xứ, họ đạo và tổ chức xứ, họ đạo* trong thời hiện tại và đó cũng là nội dung của *Chương 5* - chương cuối của cuốn sách. Trong chương này, tác giả đã có những dự báo về xu thế phát triển của xứ, họ đạo và tổ chức xứ, họ đạo/làng Công giáo trong giai đoạn tiếp theo; Giới thiệu một số văn bản của Giáo hội Công giáo và của Nhà nước Việt Nam có liên quan đến xứ, họ đạo và tổ chức xứ, họ đạo; Cuối cùng là một vài kiến nghị của tác giả về vấn đề này.

Nhìn chung, với trên 300 trang sách, tác giả đã làm toát lên được quá trình hình thành và phát triển của tổ chức xứ, họ đạo Công giáo ở Việt Nam, đặc biệt là những dự báo xu thế phát triển của tổ chức này trong xu thế phát triển chung của Giáo hội Công giáo Việt Nam. Cuốn sách là tài liệu tham khảo hữu ích cho những ai quan tâm đến lĩnh vực này. Đây là nguồn tư liệu quý cho việc nghiên cứu hoạch định chính sách về tôn giáo và công tác quản lí tôn giáo ở Việt Nam. /.

Quế Hương, Tạ Văn Trường